

Nr 46.

Ankom till riksdagens kansli den 10 april 1934 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bevisning genom sakkunnig m. m.

Genom en den 16 februari 1934 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 124, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade, nedan intagna förslag till

- 1) lag om bevisning genom sakkunnig; samt
- 2) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 19 juni 1919 (nr 367) om fri rättegång.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Gällande svensk rätt saknar generella bestämmelser om sakkunnigbeviset. Endast för sådana fall där behov av föreskrifter varit alldeles särskilt framträdande, såsom i vissa specialmål samt i fråga om rättsmedicinska och rättskemiska undersökningar, har en mer eller mindre fullständig reglering kommit till stånd, delvis genom administrativa författningar. I övrigt tillämpas lagens stadganden om vittnen i huvudsak även på sakkunniga. Härav följer, att dessas tillkallande i allmänhet ankommer på parterna; möjligheterna för domstolen att självmant inhämta yttrande av sakkunnig äro enligt gällande ordning mycket begränsade.

Förslag till bestämmelser angående sakkunniga ha upprepade gånger varit föremål för riksdagens prövning under tiden 1893—1915. Utskottet får härutinnan hänvisa till propositionen.

Processkommissionen har i sitt betänkande angående rättegångsväsendets ombildning (1926) givit sakkunnigbeviset en fullständig reglering med avseende såväl å tvistemål (tredje delen 18 kap.) som å brottmål (andra delen 21 kap.). Enligt kommissionens förslag skulle, om det funnes nödigt att för prövning av viss fråga inhämta yttrande av sakkunnig, rätten äga över frågan höra myndighet, tjänsteman eller annan, som vore satt att tillhandagå med yttrande i ämnet, eller ock uppdraga åt en eller flera andra sakkunniga att avgiva yttrande. Till sakkunnig finge ej utses någon som till saken eller någondera parten stode i sådant förhållande

att hans tillförlitlighet kunde anses förringad. Tillfälle skulle såvitt möjligt beredas parterna att uttala sig om valet av sakkunnig, och därest i tvistemål parterna enade sig om viss sakkunnig, borde rätten utse denne, om han vore lämplig och hinder eljest ej mötte. Den som icke å tjänstens vägnar vore skyldig att tjänstgöra såsom sakkunnig eller vore satt att tillhandagå med ytt-rande kunde ej mot sin vilja förpliktas att utföra sakkunniguppdrag, men hade han åtagit sig uppdraget och tredskades att fullgöra det, ägde rätten förelägga honom vite. Sakkunnig skulle regelmässigt avgiva skriftligt ut-låtande; muntligt förhör skulle emellertid — frånsett de fall då utlåtande av-givits av ämbetsverk eller offentlig institution — därjämte hållas, i tvistemål om part påyrkade det eller rätten prövade det nödigt, och i brottmål om ej rätten beslutade att sådant förhör ej skulle äga rum. Då sakkunnig hördes, skulle han avlägga ed eller försäkran, som dock i tvistemål kunde av parterna eftergivnas. Ersättning till sakkunnig skulle i tvistemål gäldas av part som påyrkat sakkunnigs tillkallande eller, om rätten självant tillkallat den sak-kunnige, av part i vars intresse åtgärden vidtagits, och i brottmål utgå av all-männa medel. Bestämmelser skulle meddelas om rätt för sakkunnig att få för-skott å sin ersättning. Slutligen stadgades, att om part ville åberopa någon som sakkunnig, skulle beträffande denne huvudsakligen tillämpas vad som föreskrivits om vittne.

Över huvudgrunderna i processkommissionens betänkande avgåvos utlåtanden av bl. a. samtliga domhavande och rådhusrätter samt hovrätterna och lagrådet. Yttranden inkommo även från föreningen Sveriges häradshövdingar, föreningen Sveriges stadsdomare och Sveriges advokatsamfund. I dessa yttranden framställdes ingen erinran mot de föreslagna bestämmelserna angående bevisning genom sakkunniga. Svea hovrätt uttalade, att de principer kommissionen i denna del framlagt syntes väl ägnade att läggas till grund för lagstiftning.

I Kungl. Maj:ts proposition (nr 80) till 1931 års riksdag angående huvudgrunderna för en rättegångsreform berördes även frågan om bevisning genom sakkunniga. Det framhölls där såsom en allvarlig brist att vår lag — bortsett från speciallagstiftningen — saknade bestämmelser i ämnet. Beträffande de erforderliga föreskrifternas innehåll gjordes uttalanden endast i fråga om vissa huvudgrunder, varutinnan departementschefen anslöt sig till vad processkommissionen föreslagit. De riktlinjer för lagstiftningen om sakkunnigbevis, vilka särskilda utskottet framlade uti sitt i denna del av riksdagen gillade utlåtande (nr 1) i anledning av propositionen, innefattade jämväl i huvudsak ett godtagande av grunderna för processkommissionens förslag. Sålunda fann utskottet uppdrag såsom sakkunnig i allmänhet böra meddelas av domstolen, som, innan den utsåge sakkunnig, borde lämna parterna tillfälle att framföra sina önskemål rörande valet. Därest parterna enade sig om viss person syntes, åtminstone i tvistemål och sådana brottmål däri talan fördes endast av måls-ägande, den sålunda föreslagne böra utses. Möjlighet borde även finnas för part att å sin sida tillkalla särskild sakkunnig. Den omständigheten att sak-kunnig utsåges av domstolen borde självfallet icke leda till att kostnaden för

hans tillkallande i tvistemål och därmed jämställda brottmål skulle bestridas av det allmänna; denna kostnad borde i regel bäras av part.

Förevarande lagförslag innehåller i huvudsak följande.

Förslaget till lag om bevisning genom sakkunnig reglerar endast bevisning genom sakkunnig som utses av rätten. Förutsättning för att rätten skall äga tillkalla sakkunnig är enligt 1 § att rätten finner nödigt att för prövning av fråga, vars bedömande kräver särskild fackkunskap, anlita biträde av sakkunnig. Rätten äger i så fall över frågan inhämta yttrande av myndighet eller tjänsteman eller annan som är satt att tillhandagå med yttrande i det ämne frågan rör eller ock uppdraga åt en eller flera för redbarhet och för skicklighet i ämnet kända personer att avgiva yttrande. Vidare meddelas bestämmelser angående jäv. Innan sakkunnig utses, bör tillfälle beredas parterna att yttra sig i frågan. Ena sig parterna om sakkunnig, skall denne anlitas, om han finnes lämplig och hinder därför ej möter; rätten obetaget att därjämte utse annan. Enligt 2 § är den som icke å tjänstens vägnar är skyldig att biträda såsom sakkunnig eller är satt att tillhandagå med yttrande ej utan eget åtagande pliktig att utföra sakkunniguppdrag. I 3 § meddelas vissa bestämmelser angående förfarandet vid besiktning som skall företagas av sakkunnig. 4 § innehåller föreskrifter om sakkunnigutlåtandets form och sakkunnigs hörande inför domstolen.

I 5 § meddelas bestämmelser om ersättning till sakkunnig. Har utlåtande avgivits av myndighet, tjänsteman eller annan som är satt att tillhandagå med yttrande, skall ersättning utgå allenast i den mån därom kan vara särskilt stadgat. Annan sakkunnig äger enligt paragrafen rätt till ersättning för kostnad, som han haft för uppdragets fullgörande, samt för tidsspillan och arbete efter vad rätten prövar skäligt. Ersättningen skall gäldas av part som påkallat sakkunnigs anlåtande. Ha båda parterna påkallat sakkunnigs anlåtande eller har rätten själmant förordnat därom, skall ersättningen gäldas av parterna en för båda och båda för en. I mål, däri enligt lag eller författning ersättning till den som enligt domstols förordnande inkallats såsom vittne skall utgå av allmänna medel, skall ock ersättning till sakkunnig utgå av allmänna medel, i brottmål dock allenast såframt den sakkunnige anlåtats i fråga som är av betydelse för prövning av åklagarens talan. — I det slutliga utslaget skall rätten pröva, huruvida ersättning som utgått av allmänna medel skall av part återgäldas till statsverket. Ej må allmän åklagare därtill förpliktas med mindre åtalet anställt utan skäl.

Enligt 6 § är sakkunnig berättigad till förskott å sin ersättning efter vad rätten eller, då rätten ej sitter, dess ordförande prövar skäligt. I 7 § stadgas att om sakkunnig skall, såvitt särskilda bestämmelser ej meddelats i den föreslagna sakkunniglagen, i tillämpliga delar gälla vad om vittne är stadgat. I 8 § erinras om vissa specialbestämmelser angående sakkunnig och i 9 § förklaras, att lagen, såsom förut påpekats, icke äger tillämpning beträffande sakkunnig som icke utsetts av rätten.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 19 juni 1919 om fri rättegång innebär allenast, att part som beviljats fri rättegång skall

njuta den förmån att av allmänna medel skall gäldas kostnad för ersättning till sakkunnig som utsetts av rätten, om ersättningen enligt lag skall gäldas av parten.

Föredragande *departementschefen* anför i propositionen till motivering av förslagen bland annat:

»Av den förut lämnade redogörelsen framgår att frågan om en mera fullständig reglering i svensk rätt av sakkunnigbeviset sedan länge varit föremål för uppmärksamhet. Det har ofta framhållits att avsaknaden av allmänna bestämmelser på detta område utgör en av de mest framträdande bristerna i vår bevisningsrätt. Uppenbarligen är det av den största betydelse att de sakkunniga som anlitas intaga en opartisk ställning i rättegången. Det för närvarande i stor utsträckning använda förfarandet att sakkunnigutredning förebringas genom parternas försorg är ur denna synpunkt föga tillfredsställande. Endast om rätten själv har möjlighet att tillkalla sakkunniga, vinnest erforderlig säkerhet för att dessa i sina utsagor komma att vara fullt opartiska. De på parternas initiativ tillkallade sakkunniga intaga nämligen mången gång icke en tillräckligt oberoende ställning i förhållande till sina huvudmän. Deras utlåtanden ha ej sällan karaktär av rena partsanförenden, föga ägnade att förse domstolen med de behöfliga upplysningarna.

De brister som äro förknippade med den nuvarande ordningen äro av den art att de synas böra snarast möjligt avhjälpas. En fullt rationell reglering av sakkunnigbeviset läter visserligen förutsätta genomgripande ändringar av gällande rätt även på vissa andra områden, särskilt i fråga om vittnesbeviset och editionsplikten. Emellertid torde, såsom vid frågans tidigare behandling flera gånger uttalats, hinder ej möta att, i avvaktan på en allmän processreform, genom en lagstiftning av provisorisk karaktär inom ramen av bestående rättegångsordning ernå en tillfredsställande lösning av frågan.

Vad som i främsta rummet lagt hinder i vägen för en ändamålsenlig utveckling av sakkunnigbeviset på rättstillämpningens väg torde vara avsaknaden av bestämmelser om ersättning till sakkunnig, som anlitas av domstol. Vid sådant förhållande kunde ifrågasättas att begränsa den föreliggande lagstiftningsuppgiften till att meddela erforderliga regler härutinnan. Emellertid synas övertvägande skäl tala för att lagstiftningen i ämnet gives en fyllicare utformning, så att densamma kommer att omfatta jämväl vissa andra hithörande frågor vilkas reglering funnits av behovet påkallad; i detta sammanhang må särskilt framhållas stadganden rörande utseende av sakkunnig och skyldighet att mottaga sakkunniguppdrag samt om formen för sakkunnigs utlåtande. Härvid torde till grund för de nya bestämmelserna i allt väsentligt kunna läggas processkommissionens i sina huvudgrunder av riksdagen gillade förslag i ämnet. Vissa jämkningar däri äro naturligen betingade av hänsyn till den gällande rättegångsordningen, vari de nya bestämmelserna skola inpassas.

Det har redan i det föregående framhållits som en grundläggande princip vid sakkunnigbevisets utformande att domstolen äger befogenhet att *själv-mant besluta* om sakkunnigs tillkallande. Detta betingas redan av sakkun-

nigbevisets uppgift att utfylla en brist på fackinsikter hos domstolens ledamöter. Domstolen är uppenbarligen själv bäst skickad att avgöra huruvida i ett visst mål behov av sakkunnigt biträde föreligger. Nämda grundsats utesluter dock icke rätt för part att, om han så finner nödigt, fästa domstolens uppmärksamhet på lämpligheten av att sakkunnigutredning införskaffas eller att framställa yrkande därom. Lämnas partens framställning utan bifall, må det ankomma på honom att själv tillkalla den sakkunnige som han vill ha hörd. Detsamma gäller för den händelse domstolen inhämtat yttrande av sakkunnig men part önskar höra en annan. De nu berörda fallen synas emellertid icke böra omfattas av den nya lagen. — Vilka förutsättningar som böra vara förhanden för att rätten skall äga tillkalla sakkunnig torde, med hänsyn till förhållandenas skiftande art, ej vara lämpligt om ens möjligt att närmare angiva. Man måste härvidlag lita till domstolens omdöme. Särskilt i fall då sakkunnigs tillkallande föranleder kostnad samt parterna motsätta sig den ifrågasatta åtgärden bör domstolen tydligt iakttaga stor försiktighet.

Såsom förut antytts är frågan om *ersättning* till sakkunnig som förordnats av rätten av väsentlig betydelse för det nya institutets tillämpning. Endast för det fall att den sakkunnige avgivit sitt yttrande å tjänstens vägnar eller eljest på grund av allmänt uppdrag lärer någon särskild bestämmelse härom icke behöva meddelas. I sådant fall blir frågan om hans rätt till ersättning att bedöma efter vad som för särskilda fall gäller med avseende å fullgörandet av sådana åligganden. Annan sakkunnig torde, i väsentlig överensstämmelse med vad processkommissionen förordat, böra tillförsäkras rätt till ersättning för kostnad, som han haft för uppdragets fullgörande, samt för tidsspillan och arbete efter vad rätten prövar skäligt.

Beträffande spørsmålet om vem som i första hand skall gälda ersättningen till den sakkunnige ha olika lösningar anvisats i de tidigare framlagda förslagen till bestämmelser i ämnet. — — — Uppenbarligen kan det ej ifrågakomma att låta det allmänna vidkännas kostnaden för ersättning åt sakkunnig i varje mål där sådan behöver anlitas. Endast i mål där rätten har att självmant sörja för fullständig utredning torde staten böra svara för ersättningen. Härvid synas gällande bestämmelser därom att i vissa mål ersättning till vittne skall utgå av allmänna medel lämpligen böra vinna motsvarande tillämpning. — — — I sådant mål torde alltså ersättning till sakkunnig som förordnats av rätten böra utgå av allmänna medel. För brottmålen del synes likväl denna regel böra gälla allenast om den sakkunnige anlitas i fråga, som är av betydelse för prövning av åklagarens talan. — I övriga fall bör kostnaden för rättens sakkunniga bäras av part. Har endera parten begärt att rätten skall anlita sakkunnig, lärer kostnaden i första hand böra drabba honom. När båda parterna påkallat sakkunnigs anlitage eller ock rätten självmant förordnat därom, synes ersättningen böra gäldas av parterna en för båda och båda för en. — På vem ersättningen slutligen skall stanna lärer vara att avgöra enligt gällande grunder för parts skyldighet att ersätta den andres rättegångskost-

nad. Har ersättningen helt eller delvis utgått av allmänna medel, bör det åligga rätten att i det slutliga utslaget pröva, huruvida denna kostnad skall av part återgäldas till statsverket; allmän åklagare lär dock ej skola förpliktas därtill med mindre åtalet anställts utan skäl.

Åtnjuter part fri rättegång i målet, torde — i analogi med vad som finnes stadgat angående ersättning till sådana av parten åberopade vittnen, vilkas hörande rätten prövar för målets utredning erforderligt — av allmänna medel böra gäldas kostnad för ersättning till sakkunnig som förordnats av rätten, om ersättningen enligt förut angivna regler skall gäldas av parten.

Den nu förordade lagstiftningen torde icke komma att medföra nämnvärt ökade kostnader för det allmänna. Endast i undantagsfall lär på grund av de nya föreskrifterna ersättning av allmänna medel till sakkunnig kunna förväntas ifrågakomma i brottmål och därmed jämställda tvistemål. Visserligen kan någon ytterligare belastning av anslaget till kostnader, som enligt lagen om fri rättegång skola gäldas av sådana medel, vara att emotse till följd av den föreslagna ändringen i nämnda lag, men denna utgiftsökning torde dock kunna antagas stanna vid obetydligt belopp. — Jag anser mig för övrigt böra i detta sammanhang erinra om Kungl. Maj:ts cirkulär den 24 november 1932 (nr 513) till domstolarna angående iakttagande av största möjliga sparsamhet vid bestämmande av vissa av statsmedel utgående ersättningar.»

Utskottet.

Frånvaron av bestämmelser om bevisning genom sakkunnig har otvivelaktigt visat sig vara en kännbar brist i vår nuvarande rättegångsordning. Föreliggande till sin omfattning relativt begränsade förslag synes vara ägnat att avhjälpa denna brist under tiden till dess den allmänna rättegångsreformen hinner genomföras, varjämte domstolarna få tillfälle att praktiskt pröva institutet innan detsamma blir föremål för en slutgiltig och uttömmande reglering.

Utskottet förutsätter, att domstolarna i fråga om användningen av institutet skola visa tillbörlig återhållsamhet. Särskilt böra domstolarna, på sätt departementschefen även anmärkt, iakttaga stor försiktighet i fall då sakkunnigs tillkallande föranleder kostnad samt parterna motsätta sig den ifrågasatta åtgärden. Uppenbarligen skola domstolarna också i första hand anlita myndigheter och tjänstemän som besitta sakkunskap å området ifråga. Utskottet vill härvid uttala den förvissningen att ifrågavarande myndigheter och tjänstemän framdeles — liksom hittills, när hänvändelse skett till dem — som regel skola vara pliktiga att tillhandagå domstolarna med ifrågavarande utlåtanden utan ersättning.

Beträffande den närmare utformningen av förslagen har utskottet funnit anledning till erinran allenast i fråga om bestämmelserna om sakkunnigs ersättning i fall då båda parterna påkallat sakkunnigs anlitande eller rätten själmant förordnat därom. Enligt 5 § i förslaget till lag om bevisning genom sakkunnig skall i sådana fall ersättningen gäldas av parterna en för båda och båda för en. Departementschefen har därjämte i motiveringen till detta

förslag anført, att frågan på vem ersättningen slutligen skall stanna lära vara att avgöra enligt gällande grunder för parts skyldighet att ersätta den andres rättegångskostnad. Det synes emellertid utskottet vara förenat med vissa fördelar att i lagen ålägga rätten att i slutliga utslaget angiva å vilken part ersättningen skall stanna. Ehuru en sådan regel alltså närmast föranledes av de fall då parterna äro skyldiga att gälda ersättningen till den sakkunnige en för båda och båda för en, torde den lämpligen böra avfattas så att den blir generell. Utskottet vill förorda att 5 § tredje stycket undergår en omformulering i enlighet med det nu sagda. Med avseende å de fall, då rätten förklarar att ersättning, vars gäldande ålegat båda parterna, skall stanna å part som åtnjuter fri rättegång, synes det därjämte vara skäligt, att statsverket i förhållande till motparten får vidkännas hela kostnaden för den sakkunniges hörande. För sådant ändamål torde vara erforderligt att jämväl förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen om fri rättegång undergår viss ändring.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1) L a g

om bevisning genom sakkunnig.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Finnes i mål, som är vid domstol anhängigt, nödigt att för prövning av fråga vars bedömande kräver särskild fackkunskap anlita biträde av sakkunnig, äge rätten över frågan inhämta yttrande av myndighet eller tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande i det ämne frågan rör, eller ock uppdraga åt en eller flera för redbarhet och för skicklighet i ämnet kända personer att avgiva yttrande.

Ej må den vara sakkunnig som är jävig att vittna i målet eller eljest till saken eller till någondera parten står i sådant förhållande att hans tillförlitlighet därigenom kan anses förringad.

Innan sakkunnig utses, bör tillfälle beredas parterna att yttra sig i frågan. Ena sig parterna om sakkunnig, skall denne anlitas, om han finnes lämplig och hinder därför ej möter; rätten obetaget att därjämte utse annan.

2 §.

Den som icke å tjänstens vägnar är skyldig att biträda såsom sakkunnig eller är satt att tillhandagå med yttrande vare ej utan eget åtagande pliktig att utföra sakkunniguppdrag. Har någon åtagit sig sådant uppdrag, må han ej utan giltig ursäkt undandraga sig dess fullgörande; tredska han, äge rätten hålla honom därtill medelst vite.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3 §.

Erfordras för fullgörande av sakkunnigs uppgift att han verkställer besiktning av föremål eller annat som är för besiktning tillgängligt, äge rätten därom förordna.

Finnes lämpligt att parterna äro närvarande vid besiktning som verkställas av sakkunnig, må rätten föreskriva att de skola genom den sakkunniges försorg kallas till förrättningen. Har part kallats, utgöre hans utevaro ej hinder för förrättningens företagande.

Över förrättningen skall föras protokoll, vari antecknas vilka vid förrättningen närvarit och vad därvid förekommit.

4 §.

Om utlåtande av myndighet, tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande, gälle vad särskilt är stadgat eller eljest är vedertaget.

Annan sakkunnig skall, om ej rätten annorlunda förordnar, avgiva skriftligt utlåtande. Har den sakkunnige utlåtit sig skriftligen, skall han ändock höras muntligen, om part yrkar det och hans hörande ej uppenbarligen saknar betydelse, eller om rätten eljest finner det erforderligt.

Utlåtande skall angiva de skäl och omständigheter på vilka det däri givna omdömet är grundat.

5 §.

Har utlåtande avgivits av myndighet, tjänsteman eller annan som är satt att tillhandagå med yttrande, skall ersättning utgå allenast i den mån därom kan vara särskilt stadgat. Annan sakkunnig äge rätt till ersättning för kostnad, som han haft för uppdragets fullgörande, samt för tidsspilla och arbete efter vad rätten prövar skäligt.

Ersättningen skall gäldas av part som påkallat sakkunnigs anlitande. Hava båda parterna påkallat sakkunnigs anlitande eller har rätten självant förordnat därom, skall ersättningen gäldas av parterna en för båda och båda för en. I mål, däri enligt lag eller författning ersättning till den som enligt domstols förordnande inkallats såsom vittne skall utgå av allmänna medel, skall ock ersättning till sakkunnig utgå av allmänna medel, i brottmål dock allenast såframt den sakkunnige anlitats i fråga som är av betydelse för prövning av åklagarens talan.

I det slutliga utslaget pröve rätten, huruvida ersättning som utgått av allmänna medel skall av part återgäldas till statsverket. Ej må allmän åklagare därtill förpliktas med mindre åtalet anställts utan skäl.

I det slutliga utslaget pröve rätten, å vilken part ersättningen skall stanna. Har ersättningen utgått av allmänna medel, äge dock rätten, om kostnaden finnes icke skäligen böra drabba part, förordna att den skall stanna å statsverket. Ej må allmän åklagare förpliktas återgälda sådan

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

kostnad med mindre åtalet anställts utan skäl.

6 §.

Sakkunnig vare berättigad till förskott å sin ersättning efter vad rätten eller, då rätten ej sitter, dess ordförande prövar skäligt.

Mot beslut angående förskott må talan ej föras.

7 §.

Om sakkunnig skall, såvitt särskilda bestämmelser ej meddelats i denna lag, i tillämpliga delar gälla vad om vittne är stadgat.

8 §.

Vad i lag eller författning är föreskrivet om sakkunnigs hörande i visst fall skall lända till efterrättelse.

9 §.

Denna lag äger icke tillämpning beträffande sakkunnig som icke utsetts av rätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1935.

2) L a g

angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 19 juni 1919 (nr 367) om fri rättegång.

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 19 juni 1919 om fri rättegång, vilket lagrum senast ändrats genom lagen den 26 maj 1933 (nr 230), skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Part, som beviljats fri rättegång, vare befriad från erläggande av stämpelavgift i målet och njute tillika den förmån att av allmänna medel skola gäldas expeditionslösen, kostnad för delgivning av stämning och sådant rättens beslut, av vilket motparten skall erhålla del, för inkallelse av och ersättning till sådana av parten åberopade vittnen, vilkas hörande rätten prö-

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 19 juni 1919 om fri rättegång, vilket lagrum senast ändrats genom lagen den 26 maj 1933 (nr 230), skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

Part, som — — — förskjuten kostnad.¹

¹ Nuvarande lydelsen.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

var för målets utredning erforderligt, samt för ersättning till sakkunnig som utsetts av rätten, om ersättningen enligt lag skall gäldas av parten, så ock ersättning till tjänsteman för särskild förrättning eller å tjänstens vägnar förskjuten kostnad.

Efter ty ----- i rättegången.

Av allmänna medel skall ock gäldas ersättning till sakkunnig som utsetts av rätten, om ersättningen enligt lag skall utgivas av parten. Har i det slutliga utslaget förordnats att ersättning, vars gäldande ålegat båda parterna, skall stanna å parten, skall denna kostnad, även där ersättningen till den sakkunnige helt eller delvis utgivits av motparten, utgå av allmänna medel.

Har i ----- undersökningen avgives.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1935.

Stockholm den 10 april 1934.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Akerman*, *Bissmark*, *Norling*, *Forssell*, *Bran-
ting**, *Karlsson* i *Gillberga** och *von Heland*;

från andra kammaren: herrar *Lindkvist**, *Nilsson* i *Antnäs*, *Hedlund* i *Öster-
sund*, *Sjögren*, *Olsson* i *Mellerud*, *Johansson* i *Bro**, *Björling* och *Rudén*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Johansson* i *Bro*.